

Suriye'deki Gelişmelere Başka Bir Bakış¹

Epeydir Suriye'de bazı gelişmeler yaşanmakta. *Esat* yönetiminin baskıcı politikası ve sistematik şiddet kullanması vs.

Bunlar üzerine benim söyleyebileceğim fazla/yeni bir şey yok. Ancak kafama takılan ve bir biçimde Arap ülkelerindeki gelişmelerin hızı ve yoğunluğu nedeniyle gözden kaçan ve (izleyebildiğim kadarıyla) gündeme gelmeyen bir sorun var.

Olan bitene ilişkin genel duyarlılığın dışında bu konu benim açımdan oldukça özel öneme sahip. Bu yanını vurgulamamın nedenlerinden biri de bu.

Bildiğim kadarıyla Suriye nüfusunun %3 kadarını Ermeni olduğu kabul edilmekte. Suriye'nin birçok yerine dağılmış olmalarına karşın çoğunluk Halep ve Şam'da yerleşmiş durumda. Tabii öteki şehirlerde de birçok Ermeni aile yaşamaktadır.

Ermeniler yaşam biçimleri ve geçmişteki karşılaştıkları (zulüm, soykırım) olaylar nedeniyle Müslümanlara yaklaşımlarının haklı olarak ihtiyatlı olduğunu düşünüyorum. Özellikle de Sünni Müslümanlardan çektikleri itibarıyla bilinçli ya da refleks olarak ihtiyatlı davranmaları doğal. Öte yandan Suriye (her ne kadar *Alevi/Nusayri* bir yönetim olsa da) Müslüman (ve de *Sünni*) ağırlıklı bir ülke ve daha önce yaşananlar, karşılaşılan zulüm yalnızca bugünkü Türkiye topraklarıyla sınırlı değil haliyle. Örneğin *Hamidiye Alayları* olarak öne çıkan ve Kürdistan'da (ağırlıklı da) Kürtler tarafından yapılanlar bilinmekte. Kürtlerin aşiret ve akraba ilişkileri Suriye'de de bulunmakta. Bunu söylememin nedeni Anadolu'dan Suriye'ye geçen ya da zaten Der Zor'a doğru götürülen katardan ayrılmayı başarabilen ve can derdinde olan Ermenilerin bütün bu sürece bağlı olarak bu korku ve tedirginliği doğallıkla içselleştirmiş olmaları. Bu korkuyu önceden beri Suriye'de yaşayan öteki Ermenilerin de yaşamış olabileceklerini göz ardı etmemeli. Çünkü onların da önemli bir bölümü bu katliamdan kurtulamadı.

Belki de bu nedenlerin bir dışavurumu olarak *Hafız Esat*'la başlayan (o zamanki) yeni Suriye yönetimi, klasik Sünnilerden bir ölçüde de olsa farklı görüldüğünden (ve eskiyi daha az hatırlattığından) Suriyeli Ermeni toplumu için bir soluk alış olarak yorumlanabilir.

Hem bundan dolayı hem de geçmişte yaşananların bir travması olarak sanırım başından beri *Esat* yönetimiyle iyi ilişkiler kurdu Suriye'deki Ermeni toplumu. Bunu biraz da *Sten Nadolny*'nin »Selim ya da Konuşma Sanatı« adlı romanındaki bir bölüme benzetiyorum. Türkiye'yi (özellikle Adana'yı) gören bir Alman, Türklerin neden bu kadar ölümle burun buruna yaşadıklarına ilişkin şöyle bir açıklama yapmaktaydı: »Azrail

¹ Bu yazı ilk kez 07.01.2015 tarihinde yayınlandı.

uzaktan hızını alarak daha fazla zarar veremesin diye onun yakınında olmak daha garantiliydi.« Kelimeleri tam tutturamamış olabilirim ama mealen böyleydi. *Cafer Solgun* da bir yazısında benzer bir metafor üzerinden Dersimlilerin davranış şeklini açıklamıştı. Onun için Suriye’de yaşayan Ermeniler *BAAS/Esat* yönetimlerinden pek hazzetmese de ötekilere göre daha evla geliyor olabilir, bilemiyorum. Zaten genel olarak da Ermeniler bir olumsuzlukla karşılaşmadılar son 40-50 yıldır.

Suriye’de 1982’deki iç karışıklıklar sırasında binlerce insan öldürülmüştü. Ermenilerse o dönemdeki söylemler itibariyle *Müslüman Kardeşler* ve o mantıkta hareket eden öteki Müslümanları kendileri için tehlike olarak gördüğünden (ya da zaten öyleydi) *Hafız Esat*’ı desteklemişlerdi.

Her ne kadar daha çok *Esat* yönetimlerine yakın dursalar da İslami söylemlerin öne çıktığı muhtemel bir sistemde Kürtlerin de *Sünni/Şafi* kökleri itibariyle İslamcılarla da iyi anlaşabilmeleri ihtimali üzerine kafa yorulmuş olmalı o zamanlar. Bu da Suriye’nin hemen tüm kuzeyinin Kürt bölgesi olduğu düşünülduğünde bir biçimde ağırlıkla Halep çevresi tam bir kuşatma altında kalabilirdi. Yani bütün bunların *Hafız* (şimdi de *Başer*) *Esat* yönetimine daha yakın durmayı uzun vadede belki mantıklı değilse de pragmatik kıldığı kabul edilebilir.

Şu an Suriye’deki muhalifler azınlıklara ilişkin garanti anlamında açıklamalar yapmaktalar ama yine de *Esat* rejiminin yıkılması sonunda söz konusu rejimin destekçilerinin tümüyle rahat bırakılmama ihtimalini göz önünde tutmak gerekir.

Öte yandan Osmanlı Ermenilerinin *İttihat Terakki*’yi destekleyerek birlikte seçime girmiş olmalarına karşın başlarına gelen felaketin (Aghet) yine *İTC* tarafından gerçekleştirildiği gerçeği de bir tarafta dururken acaba Suriye Ermenileri ne yapmalı ya da ne yapıyorlar?

Suriye’deki Ermeni cemaati yükselen muhalefetle ne kadar birlikte hareket ediyor? Ya da böyle bir şey var mı?